

УДК 7.046:687

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.1.1>

Артеменко Марія Павлівна,

кандидат технічних наук, доцент, перший проректор,
доцент кафедри дизайну
Херсонського національного технічного університету
ORCID ID: 0000-0002-8957-5403
Scopus ID: 57202603385
mariia.artemenko@kntu.edu.ua

Драгомерецька Тетяна Віталіївна,

старший викладач кафедри дизайну
Херсонського національного технічного університету
ORCID ID: 0009-0002-1377-6150
drahomeretska.tetiana@kntu.edu.ua

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ХРИСТІЯНСЬКИХ ІКОНОГРАФІЧНИХ ОБРАЗІВ У ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

У статті здійснено теоретико-мистецтвознавчий аналіз феномену використання християнських іконографічних образів у сучасному дизайні одягу як складного культурологічного та релігійнознавчого явища. Актуальність теми зумовлена активним залученням релігійної символіки та іконографії до сфери світської моди в умовах глобалізації, секуляризації та комерціалізації культури. У роботі мода розглядається не лише як сфера утилітарного проектування, а як простір виробництва й трансформації культурних смислів, у межах якого християнська іконографія зазнає процесів реконтекстуалізації.

Методологія дослідження базується на комплексі загальнонаукових і спеціальних методів та міждисциплінарному підході. Особлива увага приділяється конфлікту між сакральною природою ікони як богословського образу та утилітарною функцією одягу як елемента повсякденного вжитку. Проаналізовано ключові теоретичні позиції, зокрема концепцію «модної релігії» Л. С. Ніл, уявлення про дихотомію сакрального і профанного у працях М. Еліаде, а також богословське трактування природи ікони у роботах Я. Креховецького, тощо. Обґрунтовано тезу про неминучість десакралізації у випадку прямого перенесення іконографічного образу в утилітарний простір одягу.

Наукова новизна полягає у розробці авторської концептуальної схеми взаємодії сакральної іконографії та системи моди. Уперше виокремлено та систематизовано п'ять основних теоретичних підходів до інтерпретації релігійних образів: від онтологічно-теологічної опозиції до філософсько-етичної лояльності. Встановлено, що найбільш етично й художньо виваженими є дизайнерські стратегії, засновані на асоціативному, символічному та орнаментальному переосмисленні іконографічних принципів без прямого цитування сакральних образів. Отримані результати формують теоретичне підґрунтя для подальших мистецтвознавчих і емпіричних досліджень взаємодії сакральної іконографії та сучасного дизайну одягу.

Ключові слова: сакральні образи, іконографія, дизайн одягу, мода і релігія, сакральне і профанне, етика дизайну.

Artemenko Mariia, Drahomeretska Tetiana. SYSTEMATISATION OF THEORETICAL APPROACHES TO THE STUDY OF THE INTEGRATION OF CHRISTIAN ICONOGRAPHIC IMAGES IN CLOTHING DESIGN

The article provides a theoretical and art-historical analysis of the phenomenon of using Christian iconographic images in contemporary clothing design as a complex cultural and religious phenomenon. The relevance of the topic is due to the active involvement of religious symbolism and iconography in the sphere of secular fashion in the context of globalisation, secularisation and commercialisation of culture. In this work, fashion is considered not only as a sphere of utilitarian design, but also as a space for the production and transformation of cultural meanings, within which Christian iconography undergoes processes of recontextualisation.

The research methodology is based on a combination of general scientific and specialised methods and an interdisciplinary approach. Particular attention is paid to the conflict between the sacred nature of the icon as a

theological image and the utilitarian function of clothing as an element of everyday use. Key theoretical positions are analysed, in particular L. S. Neale's concept of «fashionable religion», the idea of the dichotomy between the sacred and the profane in the works of M. Eliade, as well as the theological interpretation of the nature of the icon in the works of Y. Krekhovetsky, etc. The thesis about the inevitability of desacralisation in the case of direct transfer of the iconographic image into the utilitarian space of clothing is substantiated.

The scientific novelty lies in the development of the author's conceptual model of the interaction between sacred iconography and the fashion system. For the first time, five basic theoretical approaches to the interpretation of religious images have been identified and systematised: from ontological-theological opposition to philosophical-ethical loyalty. It has been established that the most ethically and artistically balanced design strategies are those based on associative, symbolic and ornamental reinterpretation of iconographic principles without direct citation of sacred images. The results obtained form the theoretical basis for further art historical and empirical research on the interaction between sacred iconography and contemporary clothing design.

Key words: *sacred images, iconography, clothing design, fashion and religion, sacred and profane, design ethics.*

Вступ. У сучасному культурному просторі мода дедалі частіше постає не лише як сфера утилітарного проектування одягу, а як потужний соціокультурний механізм, що транслює символічні, ідеологічні та естетичні сенси. Однією з найбільш дискусійних тенденцій останніх десятиліть є використання християнських сакральних образів і символів у дизайні одягу – від узагальнених релігійних мотивів до прямого цитування іконографічних ликів.

Таке поєднання сакрального та профанного викликає неоднозначну реакцію в суспільстві. З одного боку, воно інтерпретується як форма художнього осмислення культурної спадщини та спосіб актуалізації релігійної тематики в умовах секулярного світу [1, с. 6–21]. З іншого – як прояв комерціалізації святині, її деритуалізації та виривання з традиційного богословського контексту [2, с. 20–25].

Особливої гостроти ця проблема набуває в умовах глобалізації, коли сакральні образи функціонують у міжкультурному просторі, часто позбавленому глибокого знання їхнього історичного, символічного та духовного значення. У цьому контексті теоретичне осмислення використання християнських іконографічних образів у дизайні одягу постає як важливе міждисциплінарне завдання, що потребує залучення культурологічних, мистецтвознавчих і релігієзнавчих підходів.

Попри активне використання християнської іконографії у сучасному дизайні одягу, наукове осмислення цього феномену залишається фрагментарним, особливо

у вітчизняному науковому просторі. Більшість досліджень зосереджується на історії костюма, народному вбранні або декоративно-ужиткових аспектах релігійної символіки [3, с. 327–329; 4, с. 1385–1393], залишаючи поза увагою питання етичних меж і семантичних трансформацій сакрального образу в сучасному модному середовищі. Відсутність системного теоретичного підґрунтя призводить до того, що дизайнери часто звертаються до сакральних образів інтуїтивно, без усвідомлення їхньої богословської природи та символічного навантаження. Це створює ризики профанації сакрального, конфлікту з релігійною свідомістю та суспільного неприйняття. Відтак виникає необхідність ґрунтовного теоретичного аналізу природи ікони, механізмів її реконтекстуалізації та визначення принципів коректної інтерпретації християнських іконографічних образів у дизайні одягу.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали наукові публікації з теорії моди, релігієзнавства, культурології та мистецтвознавства, присвячені проблемам сакрального образу, візуальної культури та використання релігійної іконографії в сучасному дизайні одягу. До аналізу залучено статті з рецензованих міжнародних видань, вітчизняні наукові публікації, монографії, матеріали конференцій та міждисциплінарних досліджень моди. Окрему групу джерел становлять праці, що розглядають етичні аспекти взаємодії моди, релігії та культурної ідентичності в умовах глобалізації.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових

і спеціальних методів. Теоретичний аналіз і узагальнення використано для систематизації наукових підходів до трактування сакрального образу в контексті моди та виявлення основних напрямів міждисциплінарних досліджень у цій сфері.

Для всебічного розкриття проблематики використання сакральних образів у дизайні одягу на теоретичному рівні застосовано методи аналізу та синтезу для опрацювання мистецтвознавчої та культурологічної літератури, що дозволило виявити ключові тенденції інтеграції релігійної символіки у сучасну моду. Метод порівняльного аналізу застосовано для зіставлення західно-європейських практик «модної релігії» з особливостями сприйняття сакрального в українському культурному просторі. Описовий (дискриптивний) метод використано для характеристики теоретичних концепцій та історичних прикладів використання іконографії в дизайні, з акцентом на етичні та семантичні трансформації. Крім того, застосовано герменевтичний метод для інтерпретації богословських текстів (наприклад, робіт Я. Креховецького), що забезпечує глибоке розуміння сакральної природи ікони без спрощення її до естетичного елемента.

Застосування зазначених методів формує цілісний та науково обґрунтований теоретичний фундамент дослідження, мінімізує суб'єктивність інтерпретацій та створює підґрунтя для подальших емпіричних досліджень і практико-орієнтованих студій у сфері дизайну одягу.

Результати. Використання християнської іконографії в сучасному дизайні одягу становить складний культурний феномен. Якщо у традиційному суспільстві релігійні образи існували виключно в просторі богослужіння та приватної молитви, то сьогодні вони активно циркулюють у світському публічному просторі, зокрема на подіумах високої моди. Ця трансформація викликає суперечливі реакції: від захоплення естетичною інновацією до звинувачень у богохульстві та культурній апропріації.

Оскільки в сучасному науковому дискурсі мода дедалі частіше розглядається не

лише як естетична або комерційна система, а як простір виробництва смислів [5], тому доцільно дослідити, як сакральні символи зазнають трансформацій, реконтекстуалізації та переосмислення.

Загалом, питання співвідношення релігії та моди має давню історію богословської рефлексії – від патристичних трактатів про скромність одягу до соборних постанов про розкіш літургійних облачень [6, 7]. Однак у XX–XXI століттях це питання набуло нової актуальності: якщо раніше богослов'я регулювало практики вбрання віруючих, то сьогодні світська мода активно апропріює саму сакральну іконографію, перетворюючи її на об'єкт естетичного споживання. Це зміщення акцентів потребує нового теоретичного осмислення та аналізу взаємодії моди й християнської іконографії з врахуванням як культурних механізмів модної індустрії, так і онтологічної природи сакрального образу.

Фундаментальною для даного дослідження є концепція Л. С. Ніл, викладена в монографії «Religion in Vogue: Christianity and Fashion in America», де вводиться поняття «модна релігія» (fashionable religion) [1, с. 6]. Авторка доводить, що індустрія моди не просто запозичує релігійні символи, а формує естетизовану версію духовності, адаптовану до споживчої культури. Дослідниця простежує еволюцію використання християнських символів – від хреста як ювелірного аксесуару до прямого цитування іконографії у колекціях Jean Paul Gaultier, Gianni Versace та Dolce & Gabbana, наголошуючи на процесі реконтекстуалізації сакральних смислів [1, с. 88–186]. Окрім того, Л. С. Ніл глибоко аналізує історичні витоки протистояння цих сфер. Авторка зауважує, що стійкі шаблони сприйняття були закладені ще в біблійних наративах. Церковні «отці» та християнські теологи ввели одяг як один із результатів гріховної поведінки. З часом із цих біблійних зерен вирости два, на перший погляд, антагоністичні дискурси: релігія та мода. Представлені як бінарні протилежності, релігія символізує духовне, серйозне та сутнісне, тоді як мода – матеріальне, легковажне та поверхневе. Релігія

зосереджується на внутрішньому, тоді як мода прикрашає зовнішнє; релігія – священна, мода – профанна [1, с. 6]. Цей дуалізм пояснює, чому спроби поєднати ці сфери часто викликають суспільний опір.

Логічним продовженням досліджень Л. С. Ніл стала її новітня праця «Wearing their faith». У цій монографії авторка розширює поле аналізу, звертаючись до одягу нових релігійних рухів. Хоча фокус дослідження зміщується з іконографії на дрес-коди, Ніл виводить важливу для нашої теми закономірність: модна індустрія схильна привласнювати будь-яку релігійну естетику, перетворюючи маркер віри на тренд. Це підтверджує нашу гіпотезу про те, що для сучасної моди сакральне є лише джерелом візуального натхнення, часто позбавленим етичної рефлексії щодо першоджерела [8, с. 92].

Теоретичне осмислення одягу як соціального медіатора запропоновано Дж. Ентвістл, яка розглядає його як інтерфейс між тілом, культурними нормами та соціальними значеннями [9, с. 32–34]. Ця позиція є принципово важливою для аналізу сакральної іконографії в моді, де смисл образу формується у процесі носіння та сприйняття.

Керолайн Еванс розглядає моду як форму культурної провокації, що працює з межовими станами – тілесністю, смертю, трансгресією та сакральним [10, с. 15–18]. З цієї перспективи використання християнських образів у дизайні одягу постає не лише як естетичний прийом, але як свідомий жест порушення культурних і релігійних табу, що активізує суспільну дискусію.

Важливий філософсько-теологічний вимір у дискусію вносить А. Амброзіо. Автор пропонує розглядати моду не лише як комерційний механізм, а як своєрідну теологію повсякдення, де одяг виступає етичним маркером ідентичності [11]. Амброзіо наголошує на тому, що одяг «одягає» не лише тіло, а й спосіб буття людини, що підводить до думки: використання сакральних символів має узгоджуватися з внутрішнім етичним станом носія, інакше воно перетворюється на порожню оболонку.

Феномен використання християнської іконографії у моді можна також розглядати в контексті постсекулярного суспільства, де релігія не зникає, а трансформується через взаємодію з медіа, популярною та споживчою культурою [12]. Це теоретичне підґрунтя дозволяє інтерпретувати присутність християнських образів у моді не як десакралізацію, а як специфічну форму ре-сакралізації, що відбувається в логіці споживчого капіталізму.

У межах сучасних досліджень моди, як зазначає Ф. Діффенбахер, релігія найчастіше розглядається або через етнографічний аналіз конкретних практик релігійного вбрання, або через естетизацію та спектакуляризацію сакральної іконографії в модному дизайні. Водночас такий підхід, каже автор, не охоплює складної взаємодії між матеріальним і духовним вимірами одягу, а також між тілом, суб'єктивністю та сакральним досвідом [13].

Філософське підґрунтя дослідження базується на концепції М. Еліаде, який визначає сакральне як реальність, що якісно відрізняється від профанного (світського, буденного). Згідно з його теорією, релігійна людина прагне жити у священному просторі, який є впорядкованим і наділеним сенсом, тоді як профанний світ є хаотичним і плінним. Проектуючи цю теорію на площину дизайну, можна стверджувати, що одяг за своєю утилітарною природою належить до сфери профанного: він піддається фізичному зношенню, бруду та змінам моди. Натомість ікона чи сакральний символ є носієм трансцендентного змісту. Механічне перенесення ликів святих на тканину є актом десакралізації, коли символ позбавляється свого онтологічного статусу і перетворюється на декоративний елемент, що для носія традиційної культури є неприйнятним [2, с. 20–25]. Цю думку підтверджує Я. Креховецький, наголошуючи, що ікона є «натхненним, живописним богослов'ям» [14, с. 160]. Вона функціонує подібно до тексту: як папір і чорнило передають істину у Святому Письмі, так само засобами малярства догмати передає ікона [14, с. 156]. Богослов підкреслює, що ікона не є «мертвим предметом» декору,

а виступає «вікном у Божий світ» [14, с. 158] та «закликом до молитви» [14, с. 160]. Її призначення – спрямовувати глядача до вищого світу, тому її слід сприймати «радіше очима віри, ніж фізичним зором», оскільки ікона «ближча душі, ніж тілові» [14, с. 159]. Відтак, використання іконографії в утилітарному одязі вступає в конфлікт із її природою: одяг призначений для тіла і побуту, тоді як ікона вимагає духовного споглядання і відокремлення від буденного. У сучасному дизайні одягу християнські сакральні образи зазнають процесу реконтекстуалізації, внаслідок чого змінюється їхня функція та семантика. Переміщення іконографічного образу з простору богослужіння у сферу моди трансформує його з предмета молитовного споглядання у візуальний знак, що підпорядковується законам стилю, тренду та комерційної привабливості [1, с. 131–138]. Це узгоджується з етнографічним підходом І. Грицюк, яка розглядає християнські мотиви (зокрема хрест) як історичні корені в українському дизайні, що трансформуються від оберегового значення до декоративного [3, с. 327].

У контексті сучасної моди релігійні мотиви часто змішуються з іншими естетичними елементами, як у колекціях Gianni Versace, де орнаментовані корсети включали візерунки з танцюючими дівчатами, релігійними мотивами, класичними колонами та музичними нотами, що робило християнські символи частиною ширшого художнього дискурсу [10, с. 180]. Включення репрезентативних релігійних образів у дизайнерський одяг позначило зсув у медіації християнства модою, розширюючи репертуар символів і підсилюючи візуальне, персональне та деконтекстуалізоване сприйняття релігії. Щодо конкретних показів мод, Dolce & Gabbana демонструють етичний підхід через глибоку інтеграцію релігійних мотивів з культурним нарративом. У колекції Осінь/Зима 2013–2014 «Tailored Mosaic», натхненній мозаїками собору Монреале, дизайнери відтворили біблійні сюжети та образи Христа, використовуючи техніку мозаїки для збереження автентичності, що підкреслює

сицилійську спадщину та католицьку ідентичність [1, с. 212–215]. Це контрастує з провакаційним стилем Jean Paul Gaultier, який у 1980-х інтегрував хрести та чернечі мотиви для шок-ефекту, або Gianni Versace, чия колекція 1997 року з Дівою Марією поєднувала релігію з поп-культурою [1, с. 194]. Karla Špetić у колекції «Faith» Spring/Summer 2013–2014 застосовувала поп-арт зображення Ісуса Доброго Пастиря на яскравих сукнях, інтерпретуючи релігійні мотиви як сучасне мистецтво, з акцентом на доступність та емоційну близькість, без жертвовного аспекту [1, с. 217]. Отже, одяг, за своєю природою, належить до сфери профанного: він пов'язаний з тілесністю, повсякденністю та фізичним зношуванням [9, с. 44]. Ікона ж у християнській традиції має онтологічний статус сакрального образу, покликаною спрямовувати людину до трансцендентного [14, с. 158]. Саме в цій площині виникає фундаментальний конфлікт між сакральною природою іконографічного образу та утилітарною функцією одягу. Чим прямішим є цитування іконописного лику в дизайні одягу, тим вищим стає ризик десакралізації, оскільки образ втрачає свій молитовний і богословський вимір та редукується до декоративного елемента [2, с. 22].

Альтернативою такому підходу є використання асоціативних, орнаментальних і символічних мотивів, які дозволяють зберегти зв'язок із сакральною традицією, не порушуючи її внутрішньої цілісності [11]. У такому контексті використання християнських іконографічних образів у дизайні одягу потребує від дизайнера не лише естетичної майстерності, а й глибокої культурної та теологічної компетентності.

В підсумку можна сказати, що у вітчизняному науковому дискурсі християнська символіка в одязі здебільшого розглядається в історико-етнографічному та декоративному аспектах [3; 15]. Натомість у західних дослідженнях проблема взаємодії моди та релігії аналізується в міждисциплінарному полі теорії моди, культурології та релігієзнавства.

Загалом, проведений аналіз взаємодії моди та релігії у сучасному культурному

просторі дозволяє виокремити спектр теоретичних підходів, що варіюються від радикального заперечення до конструктивного діалогу. Ця багатогранність зумовлена зіткненням двох фундаментальних систем: сакральної іконографії, що базується на незмінних догматах і теологічній традиції, та системи моди, орієнтованої на подіумну репрезентацію, медійність та споживання. Для систематизації наукового дискурсу навколо цього явища було розроблено концептуальну схему (рис. 1), яка ілюструє градацію ставлення до реконтекстуалізації іконографічних образів в дизайні одягу – від консервативної теологічної опозиції до постсекулярної та філософсько-етичної лояльності.

Подана схема репрезентує теоретичне поле взаємодії християнської іконографії та системи моди як багатовекторний процес, у якому релігійний образ зазнає послідовних трансформацій залежно від концептуального погляду на його осмислення. Ліва частина схеми фіксує джерело смислу – сакральну іконографію, права частина – окреслює систему моди як динамічний соціокультурний механізм. Простір між цими полюсами за вертикальною віссю позначає свого роду зону напруги (це додатково підкреслено кольоровими переходами від червоного до зеленого), де відбувається переосмислення сакрального в умовах сучасної культури.

Верхній сегмент схеми займає онтологічно-теологічний підхід, який у працях М. Еліаде та Я. Креховецького позначає зону найвищої опозиції, де сакральне розглядається як об'єкт, що не підлягає реконтекстуалізації через його трансцендентну природу. Нижче розташовується мистецтвознавчо-дискурсивний рівень, на якому, згідно з поглядами К. Еванс, іконографічний образ стає інструментом інтелектуальної трансгресії та ініціювання суспільного діалогу, часто вступаючи у конфлікт із традицією задля висвітлення гострих соціокультурних питань. Середню позицію посідає культурологічно-соціологічний підхід, що спирається на концепції Л. С. Ніл та Дж. Ентвістл і описує механіку «модної релігії», де під

впливом капіталістичного ринку відбувається деритуалізація символу та його перетворення на декоративний елемент або об'єкт споживання.

Подальший рух донизу по схемі демонструє поступове зниження конфліктності та перехід до постсекулярного підходу, представленого у дослідженнях М. Моберга, К. Грахольма та певним чином через етнографічно-культурний контекст Ф. Діффенбахер та І. Грицюк, де релігійні мотиви інтерпретуються як живі культурні коди, що проходять через стадію медійної легітимації та інтегруються у повсякденність як маркери ідентичності. Завершує модель філософсько-етичний підхід, ідеологом якого виступає А. Амброзіо, що розглядає моду як «теологію повсякдення». У межах цього підходу використання сакральних образів визнається формою свідчення про внутрішній духовний стан людини, де за умови високої культурної компетенції дизайнера та етичної відповідальності носія одяг здатний транслювати духовні сенси, не порушуючи онтологічної цілісності першоджерела.

Таким чином, схема наочно демонструє, що межа між сакральним і профаним у сучасному дизайні не є статичною, а визначається глибиною теоретичного осмислення та етичними орієнтирами дизайнера та споживача.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у системному теоретичному осмисленні феномену використання християнських іконографічних образів у сучасному дизайні одягу. Зокрема, уперше розроблено концептуальну модель взаємодії сакральної іконографії та системи моди, що представлена у вигляді ієрархічної схеми підходів, яка дозволяє класифікувати дизайнерські практики за рівнем їхньої етичної відповідальності та семантичної глибин.

Висновки. У статті здійснено теоретичне осмислення використання християнських іконографічних образів у дизайні одягу як складної міждисциплінарної проблеми, що формується на перетині культури, релігії, естетики та моди. Аналіз теорії «модної релігії» Л. С. Ніл [1, 8], концепції сакрального

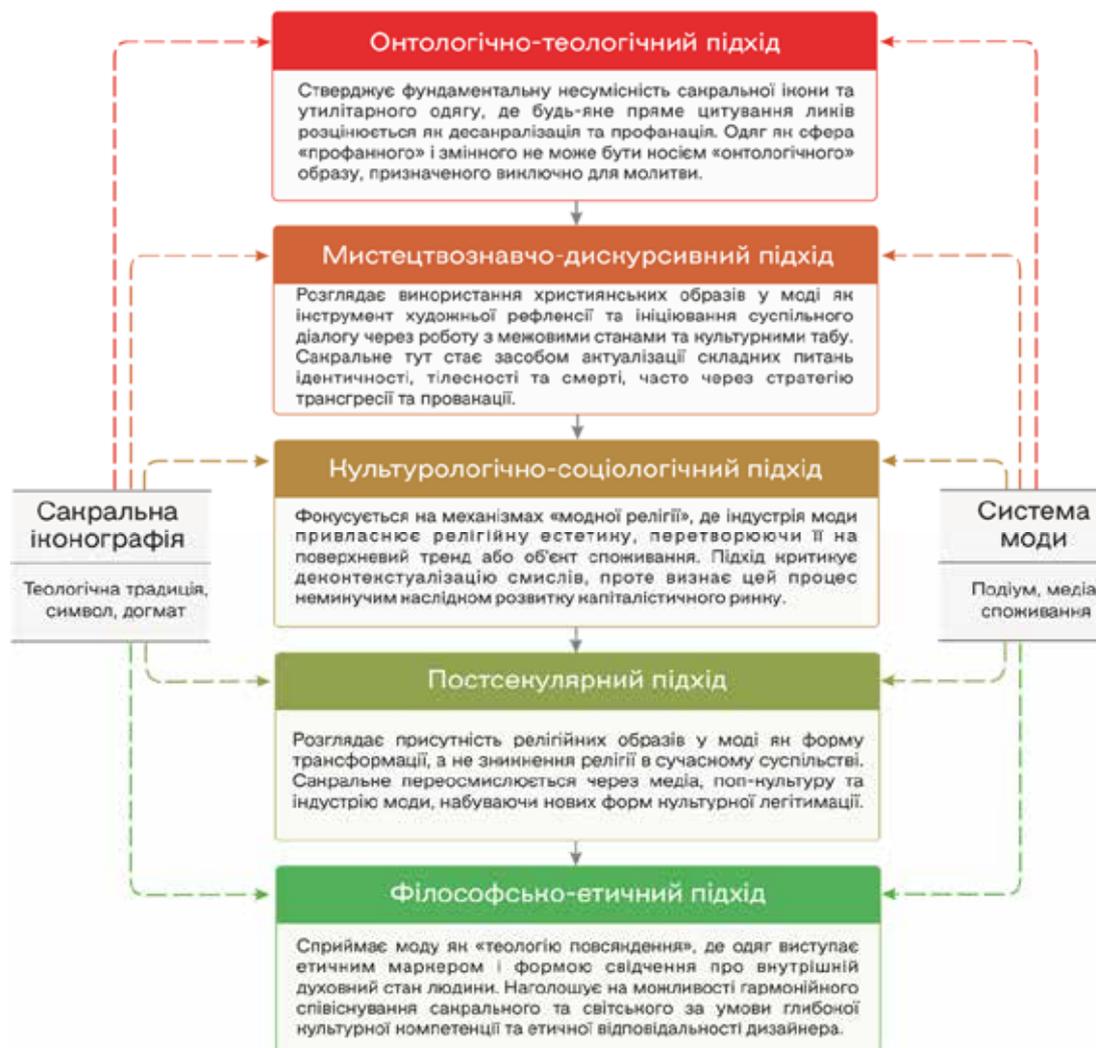

Рис. 1. Теоретичні підходи до інтерпретації християнських іконографічних образів у дизайні одягу

і профанного М. Еліаде [2] та богословських підходів до природи ікони, зокрема у працях Я. Креховецького [14], дозволив обґрунтувати тезу про неминучість процесів десакралізації у випадку прямого або механічного перенесення іконографічного образу в утилітарний простір одягу.

Водночас дослідження показало, що взаємодія моди й сакрального не зводиться виключно до негативних сценаріїв. У межах сучасного наукового дискурсу сформувався спектр теоретичних підходів – від онтологічно-теологічного заперечення до філософсько-етичної інтеграції, – які по-різному інтерпретують допустимість і сенс використання християнських образів у дизайні одягу. Запропонована концептуальна схема наочно демонструє цю градацію та дозволяє

розглядати модний простір як зону напруги між сакральною традицією та логікою сучасної культури.

Отримані результати свідчать, що коректна інтеграція християнських образів у дизайн одягу потребує від дизайнера не лише художньої майстерності, а й високого рівня культурної, історичної та теологічної компетентності. Етична відповідальність у цьому процесі стає ключовим критерієм, який визначає, чи перетворюється сакральний образ на поверхневий естетичний знак, чи зберігає здатність транслювати глибші духовні сенси.

Отримані теоретичні висновки формують підґрунтя для подальших емпіричних досліджень, спрямованих на вивчення сприйняття сакральних образів у дизайні одягу сучасною аудиторією. Зокрема, перспективним

є застосування соціологічних методів, таких як опитування та глибинні інтерв'ю, з метою аналізу суспільних реакцій на різні рівні десакралізації та художньої трансформації релігійних мотивів. Це дозволить не лише перевірити теоретичні положення, але й розробити практичні рекомендації для етичного дизайну одягу з урахуванням культурних, релігійних і соціальних особливостей українського контексту.

Література:

1. Neal L. S. Religion in Vogue: Christianity and Fashion in America. New York : NYU Press, 2019. 261 p. DOI: <https://doi.org/10.18574/nyu/9781479892709.001.0001>.
2. Eliade M. The Sacred and the Profane: The Nature of Religion / trans. by W. R. Trask. New York : Harcourt, Brace & World, 1959. 256 p.
3. Грицюк І. Християнська символіка в дизайні сучасного одягу. *Народознавчі зошити*. 2003. № 1. С. 327–329.
4. Косів В. Релігійні та національні символи у візуалізації української ідентичності у графічному дизайні діаспори 1945–1989 рр. *Народознавчі зошити*. 2018. № 6 (144). С. 1385–1393. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2018.06.1385>.
5. Кущик І.В. Moda в контексті символічного простору культури. *Культура і сучасність : альманах*. № 1. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 73-78. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2020.221339>
6. Хортик, О. (2020). Позабогослужбовий одяг священнослужителів у практиці Української Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (14), 7–27. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2019.14.1>
7. Олійник О. Українські церковні тканини кінця ХХ — початку ХХІ ст.: освіта та майстерні. *Народознавчі зошити*. № 6 (114), 2013. С.1087-1102. <https://nz.lviv.ua/archiv/2013-6/19.pdf>
8. Neal L. S. Wearing Their Faith: New Religious Movements, Dress, and Fashion in America. Cambridge: Cambridge University Press, 2025. 92p. (Elements in New Religious Movements). DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009304641>
9. Entwistle J. The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory. Cambridge : Polity Press, 2000. 272 p.
10. Evans C. Fashion at the Edge: Spectacle, Modernity and Deathliness. London : Yale University Press, 2003. 326 p.
11. Ambrosio A. F. Invisible Dress: Weaving a Theology of Fashion. *Religions*. 2019. Vol. 10, No. 7. Art. 419. DOI: <https://doi.org/10.3390/rel10070419>.
12. Moberg M., Granholm K. The Concept of the Post-Secular and the Contemporary Nexus of Religion, Media, Popular Culture, and Consumer Culture. 2012. P. 95–127. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315127095-5>.
13. Dieffenbacher F. The Future Body as Ultimate Dress. *Silhouettes of the Soul: Meditations on Fashion, Religion, and Subjectivity* / ed. by O. von Busch, K. Viau. London : Bloomsbury Academic, 2022. P. 19–36. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781350179936.0006>.
14. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. Львів : Свічадо, 2002. – 184 с.
15. Ключевська А. В. Візантійські мотиви в сучасному одязі. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі : зб. тез доп. Всеукр. наук. конф.*, 15–16 трав. 2019 р. Київ : КНУТД, 2019. Т. 3. С. 582–583. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/14366>.

References:

1. Neal, L. S. (2019). Religion in vogue: Christianity and fashion in America. New York: NYU Press. <https://doi.org/10.18574/nyu/9781479892709.001.0001>
2. Eliade, M. (1959). The sacred and the profane: The nature of religion (W. R. Trask, Trans.). New York: Harcourt, Brace & World.
3. Hrytsiuk, I. (2003). Khrystyianska symbolika v dizaini suchasnoho odiahu [Christian symbolism in modern clothing design]. *Narodoznavchi zoshyty*, 1, 327–329 [in Ukrainian].
4. Kosiv, V. (2018). Relihiini ta natsionalni symvoly u vizualizatsii ukrainskoi identychnosti u hrafichnomu dizaini diaspory 1945–1989 rr. [Religious and national symbols in the visualization of Ukrainian identity in diaspora graphic design 1945–1989]. *Narodoznavchi zoshyty*, 6(144), 1385–1393. <https://doi.org/10.15407/nz2018.06.1385> [in Ukrainian].
5. Kushchuk, I. V. (2020). Moda v konteksti symbolichnoho prostoru kultury [Fashion in the context of the symbolic space of culture]. *Kultura i suchasnist: Almanakh*, 1, 73–78. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2020.221339> [in Ukrainian].

6. Khortyk, O. (2020). Pozabohosluzhbovyi odiah sviashchenosluzhyteliv u praktytsi Ukrainskoi Tserkvy [Non-liturgical clothing of clergy in the practice of the Ukrainian Church]. *Dobryi Pastyr: Naukovi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho. Bohoslov'ia. Filosofia. Istorii*, 14, 7–27. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2019.14.1> [in Ukrainian].
7. Oliinyk, O. (2013). Ukrainski tserkovni tkanyny kintsia XX — pochatku XXI st.: Osvita ta maisterni [Ukrainian church fabrics of the late 20th — early 21st century: Education and workshops]. *Narodoznavchi zoshyty*, 6(114), 1087–1102. <https://nz.lviv.ua/archiv/2013-6/19.pdf> [in Ukrainian].
8. Neal, L. S. (2025). *Wearing their faith: New religious movements, dress, and fashion in America*. Cambridge: Cambridge University Press. (Elements in New Religious Movements). <https://doi.org/10.1017/9781009304641>
9. Entwistle, J. (2000). *The fashioned body: Fashion, dress and modern social theory*. Cambridge: Polity Press.
10. Evans, C. (2003). *Fashion at the edge: Spectacle, modernity and deathliness*. London: Yale University Press.
11. Ambrosio, A. F. (2019). Invisible dress: Weaving a theology of fashion. *Religions*, 10(7), Article 419. <https://doi.org/10.3390/rel10070419>
12. Moberg, M., & Granholm, K. (2012). The concept of the post-secular and the contemporary nexus of religion, media, popular culture, and consumer culture. In *Post-secular society* (pp. 95–127). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315127095-5>
13. Dieffenbacher, F. (2022). The future body as ultimate dress. In O. von Busch & V. Viau (Eds.), *Silhouettes of the soul: Meditations on fashion, religion, and subjectivity* (pp. 19–36). Bloomsbury Academic. <http://dx.doi.org/10.5040/9781350179936.0006>
14. Krekhovetskyi, Ya. (2002). *Bohoslov'ia ta dukhovnist ikony* [Theology and spirituality of the icon]. Lviv: Svichado [in Ukrainian].
15. Kliutsevska, A. V. (2019). Vizantiiski motyvy v suchasnomu odiazi [Byzantine motifs in modern clothing]. *Naukovi rozrobky molodi na suchasnomu etapi: Zb. tez dop. Vseukr. nauk. konf.*, 15–16 trav. 2019 r. Kyiv: KNUTD, 3, 582–583. Retrieved from <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/14366> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 26.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)